

Іванцов В. О. Принципи запобігання та протидії корупції: аналіз антикорупційного законодавства [Електронний ресурс] / В. О. Іванцов // Правові, економічні та соціальні аспекти протидії корупції : матеріали наук.-практ. семінару, Миколаїв, 20-21 травня 2016 р. – Миколаїв : НУК, 2016. – Режим доступу: <http://conference.nuos.edu.ua/catalog/lectureDetail;jsessionid=469a279d32b4c383b3bbcfa261a9?lectureId=36935&conferenceId=36154&isProjectorView=false>

УДК 342.9

Іванцов Володимир Олександрович – доцент кафедри адміністративної діяльності ОВС Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Принципи запобігання та протидії корупції: аналіз антикорупційного законодавства

З прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» [1] антикорупційне законодавство було позбавлено визначення переліку принципів запобігання та протидії корупції. Переконані, що настільки важлива суспільно-державна діяльність як боротьба з корупцією безумовно ґрунтується на певних засадах. Різниця між новим законодавчим підходом до концептуальних засад запобігання та протидії корупції полягає у тому, що у Законі України «Про засади запобігання і протидії корупції» принципи запобігання та протидії корупції були текстуально визначені (проте без деталізації), а наразі їх необхідно вважати нормативно-визначеними. Як наслідок, аналіз антикорупційного законодавства до принципів запобігання та протидії корупції дає підстави віднести наступні.

1. Принцип верховенства права виявляється у таких рисах державного і громадського життя: закріплення в Основному Законі та інших законах держави основних прав людини; панування у суспільному та державному житті законів, які виражають волю більшості або всього населення країни, втілюючи при цьому загальнолюдські цінності та ідеали – насамперед права людини. Крім поваги до прав людини, зазначений принцип передбачає також: правову визначеність; заборону свавілля; запобігання дискримінації та рівність перед законом; доступ до правосуддя у незалежних і неупереджених судах, включаючи перегляд судом законів. Суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського Суду з прав людини.

2. Принцип законності передбачає, що: 1) органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і

відповідно до законів України (ч. 2 ст. 6, ч. 2 ст. 19 Конституції України (КУ) [2]); 2) Конституція України має найвищу юридичну силу (ст. 8, ч. 2, 3 ст. 57 КУ); 3) суд вирішує справи відповідно до Конституції та законів України, а також міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, застосовує інші нормативно-правові акти, прийняті відповідним органом на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; 4) закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи (ст.ст. 58, 61, 62, 68, п. 22 ч. 1 ст. 92 КУ; ст. 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; ст. 4 Протоколу № 7 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод); 5) ніхто не може бути підданий заходу впливу в зв'язку з адміністративним правопорушенням інакше як на підставах і в порядку, встановлених законом (ст. 7 та ст. 9 КУпАП [3]); 6) підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого КК України; (ст. 2, 3, 4 КК України [4]); 7) застосування будь-якого закону про юридичну відповідальність за аналогією заборонено; в інших випадках у разі відсутності закону, що регулює відповідні правовідносини, суд може застосовувати закон, що регулює подібні правовідносини, а за відсутності такого закону суд виходить із конституційних принципів і загальних засад права.

3. Принцип комплексного здійснення правових, політичних, соціально-економічних, інформаційних та інших заходів ґрунтується на положенні преамбули Конвенції ООН проти корупції [5], де вказано, що держави-учасниці цієї Конвенції переконані у тому, що всеосяжний і комплексний підхід є необхідним для ефективного запобігання корупції та боротьби з нею. Саме тому у Конвенції визначені не лише конкретні види корупційних правопорушень та відповідальність за них, а й органи із запобігання та протидії корупції та конкретні заходи щодо запобігання їй.

4. Принцип пріоритетності запобіжних заходів передбачає, що законом визначаються насамперед запобіжні заходи, що безпосередньо впливає із назви Закону України «Про запобігання корупції».

5. Принцип невідворотності відповідальності за вчинення корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень означає, що кожна особа, яка вчинила таке правопорушення, підлягає покаранню та/або іншим правовим заходам; звільнення від відповідальності, від покарання (стягнення) чи його відбування, а також заміна покарання (стягнення) більш м'яким допускаються лише у випадках, передбачених законом.

6. Принцип відкритості та прозорості діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування ґрунтується на таких постулатах: 1) забезпечення

безперешкодного руху інформації про явища і процеси в державно-правовій та муніципальній сферах, а також інформування громадськості про вжиття заходів щодо запобігання і протидії корупції; 2) особи, які беруть участь у запобіганні та протидії корупції, не можуть бути обмежені у праві на отримання від органів державної влади та органів місцевого самоврядування інформації щодо запобігання та протидії корупції; 3) особа, притягнута до відповідальності за корупційне правопорушення, не може бути обмежена у праві на отримання в правоохоронному органі та суді усної або письмової інформації про результати розгляду її справи, а кожен, хто не є стороною у судовій справі про корупційне чи пов'язане з корупцією правопорушення, має право на вільний доступ до судового рішення в порядку, встановленому законом; 4) розгляд справ про корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення у судах відбувається відкрито, крім випадків, установлених процесуальним законом.

7. Принцип участі громадськості у заходах щодо запобігання і протидії корупції передбачає інформування зацікавленої громадськості про головні риси важливих запропонованих рішень стосовно запобігання та протидії корупції на початкових стадіях процесу прийняття рішень з дотриманням вимог щодо адекватності, своєчасності та потенційної дієвості цієї інформації, а також забезпечення участі представників громадськості в підготовці та прийнятті відповідних рішень (зокрема проведенні антикорупційної експертизи), вжитті інших відповідних заходів, а також державного захисту осіб, які надають допомогу у здійсненні таких заходів (викривачів).

8. Принцип забезпечення відновлення порушених прав і законних інтересів, відшкодування збитків, шкоди, завданої корупційним правопорушенням знайшов своє відображення в положеннях статей 66-69 Закону України «Про запобігання корупції» зокрема йдеться, про: відшкодування збитків, шкоди, завданих державі внаслідок вчинення корупційного правопорушення; визнання незаконними актів та правочинів; відновлення прав і законних інтересів та відшкодування збитків, шкоди, завданих фізичним та юридичним особам внаслідок вчинення корупційного правопорушення; вилучення незаконно одержаного майна.

Література

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 49. – ст. 2056

2. Конституція України : прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст. 141.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.

4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – ст. 131

5. Конвенція ООН проти корупції : міжнародний документ від 31.10.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 49.